

тю, має забезпечити належний контроль за усуненням виявлених порушень в обліку фінансових ресурсів.

Ефективність зовнішнього контролю фінансових ресурсів на підприємстві значним чином залежить від організації та здійснення на підприємствах процедур внутрішнього контролю.

Внутрішній контроль, на думку Ч.Т. Хорнгрена та Дж. Фостера – це комплекс бухгалтерського й управлінського контролю, який допомагає забезпечити відповідність рішень, прийнятих в організації, реалізації їх на практиці [11, с. 398].

Зауважимо, що поняття "внутрішній контроль" в літературі економічного спрямування переважно трактується як контроль з боку адміністрації чи менеджерів відповідних рівнів [14, с. 404]. Дійсно, значна частина контрольних робіт є обов'язком саме центрів відповідальності. Крім того, тенденції розвитку внутрішнього контролю в міжнародній практиці свідчать про пріоритетність передачі значного обсягу певних контрольних процедур безпосередньо центрам відповідальності. Але, на нашу думку, внутрішній контроль не буде ефективним без залучення до нього також і безпосередніх виконавців робіт, що повинні здійснювати самоконтроль і самооцінку отриманих результатів.

Поділ внутрішнього контролю на бухгалтерський та управлінський, що підтримується Л.В. Нападівською [7], Ч.Т. Хорнгреном та Дж. Фостером [11] ми вважаємо цілком обґрунтованим з позицій виділення центрів відповідальності. На нашу думку, бухгалтерський контроль як складова внутрішнього контролю фінансових результатів повинен включати методи, способи й процедури перевірки первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку та звітності. Тоді як управлінський контроль повинен забезпечувати належне планування й управління фінансовими ресурсами.

Складність оцінки й планування динаміки фінансових ресурсів передбачає використання сучасних прийомів контролю із застосуванням комп'ютерної техніки. В умовах автоматизації посилюється як бухгалтерська, так і управлінська орієнтація контролю, прискорюється та розширю-

ється варіантність розрахунку фінансових ресурсів з метою прийняття управлінських рішень, підвищується ступінь захисту інформації на різних рівнях управління. Налагодження спеціального програмного забезпечення в умовах сьогодення дозволяє використовувати складні процедури планування й контролю фінансових ресурсів у різних галузях діяльності як на рівні підприємства загалом, так і у розрізі центрів відповідальності.

Таким чином, запровадження в практику діяльності підприємства запропонованого порядку здійснення зовнішнього контролю фінансових результатів забезпечить можливість попередження або своєчасного виявлення й усунення помилок, порушень та відхилень у використанні фінансових ресурсів.

1. Білуха М.Т. Теорія фінансово-господарського контролю і аудиту: [підручник] / М.Т. Білуха. – К.: Вища школа, 1994. – 364 с. 2. Бутинець Ф.Ф. Контроль і ревізія: [підручник] / Ф.Ф. Бутинець, С.В. Бардаш, Н.М. Малюга. – [вид. 2-е, доп. і перероб.]. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 512 с. 3. Валуев Б.И. Контроль в системе внутрипроизводственного хозрасчета / Б.И. Валуев, Л.П. Горлова, В.В. Муравская. – М.: Финансы и статистика, 1987. – 239 с. 4. Пантелійчук Л. Розрахунок податкових різниць / Л. Пантелійчук // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 6. – С. 25–32. 5. Контроль і ревізія. Нормативно-практичні матеріали: [навчальний посібник]. – [3-тє вид., перероб. і доп.] – Львів: Національний університет "Львівська політехніка", 2004. – 328 с. 6. Мурашко В.М. Контроль і ревізія фінансово-господарської діяльності: [навчальний посібник] / В.М. Мурашко, Т.М. Сторожук, О.В. Мурашко; за ред. П.В. Мельника. – К.: ЦУЛ, 2003. – 311 с. 7. Нападівська Л.В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці: [монографія] / Л.В. Нападівська. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. – 224 с. 8. Палий В.Ф. Хозрасчетный доход и самофинансирование: Вопросы учета и анализа / В.Ф. Палий. – М.: Финансы и статистика, 1990. – 191 с. 9. Пушкар М.С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти): [монографія] / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Економічна думка, 1999. – 422 с. 10. Усач Б.Ф. Контроль і ревізія: [підручник] / Б.Ф. Усач. – [4-е вид. стер.]. – К.: Знання-прес, 2002. – 253 с. 11. Хорнгрен Ч.Т. Бухгалтерский учет: управленческий аспект / Ч.Т. Хорнгрен, Дж. Фостер; [пер. с англ.]. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 416 с. 12. Шевчук В.О. Контроль господарських систем в суспільстві з перехідною економікою (проблеми теорії, організації, методології): [монографія] / В.О. Шевчук. – К.: КДТЕУ, 1998. – 371 с. 13. Яремко І.И. Економічні категорії в методології обліку: [монографія] / І.И. Яремко. – Львів: Каменяр, 2002. – 192 с. 14. Management Assessment of Internal Control / [public Law]. – July 30, 2002. – 789 p.

Надійшла до редакції 22.02.11

УДК 339.187.62

Т. Овчаренко, канд. екон. наук, доц.

ФІНАНСОВИЙ ЛІЗИНГ ЯК ФОРМА ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Розглянуто основні характеристики фінансового лізингу як інструменту залучення інвестиційних ресурсів на підприємствах з метою визначення перспектив його подальшого розвитку. Проаналізовано переваги та недоліки, а також шляхи удосконалення законодавства у цій сфері.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційні ресурси, альтернативні варіанти інвестування, лізинг, фінансовий лізинг, лізингові операції.

Рассмотрены основные характеристики финансового лизинга как инструмента привлечения инвестиционных ресурсов на предприятиях, с целью определения перспектив его дальнейшего развития. Проанализированы преимущества и недостатки, а также пути совершенствования законодательства в этой сфере.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционные ресурсы, альтернативные варианты инвестирования, лизинг, финансовый лизинг, лизинговые операции.

Financial leasing, as the instrument of bringing investment resources on enterprises, and his future contemplation were considered in the article. Advantages, gaps of legislation and ways its improvements in this field are analyzed.

Keywords: investment, investment funds, alternative investments, leasing, financial leasing, leasing operations.

Розвиток української економіки та вступ України до СОТ, ЄС та НАТО гостро ставлять питання конкурентоспроможності нашої промисловості, сільського господарства, підприємницького сектору. Особливої актуальності ця проблема набуває у ситуації фінансової кризи, коли практично зупинилося фінансування оновлення основних засобів у зв'язку із недостатністю прибутку підприємств і значним зменшенням обсягів виробництва, а зношеність основних фондів досягає 75%.

Вивченню фінансового лізингу, як форми залучення інвестиційних ресурсів на підприємствах, присвячені роботи таких науковців як В. Газман, О. Грищенко, В. Андрійчук, О. Олійник, Н. Кіркова, В. Ляшенко. У працях зазначених авторів висвітлюється проблема фінансового лізингу у країнах де він з'явився порівняно не давно і в яких немає традицій та широкої практики його використання.

Для України, як держави де лізинг ще не набув великого розповсюдження, важливим є визначення причин його повільної інтеграції до інструментів залучення інвестицій національних підприємств, а також удосконалення законодавчої бази, що б зробило використання лізингу більш ефективним, а доступ до нього простішим.

Метою статті є аналіз категорії "фінансовий лізинг", виокремлення лізингових методів, за допомогою яких можливе залучення інвестиційних ресурсів на підприємства, аналіз переваг та недоліків такого виду інвестування, а також визначення напрямів покращення чинного законодавства з метою зробити фінансовий лізинг більш доступним та вигідним.

Питання залучення інвестиційних ресурсів кожне підприємство вирішує по-своєму, зазвичай звертаючись до кредитування чи оренди основних засобів. Проте, у ситуації світової фінансової кризи, коли доступ до таких засобів майже відсутній, вільних кошти стають дефіцитом, а надавати кредити під заставу майна банкам стає не вигідно, тим паче на тлі масового неповернення кредитів, починається пошук альтернативних варіантів інвестування. Світова практика доводить, що саме лізингова операція є найбільш доцільним і мобільним методом фінансування, а отже можуть сприяти збереженню ліквідності більшості підприємств, а також їхньому подальшому розвитку.

Саме тому лізингові операції розглядаються як новий вид фінансування. Цьому сприяють загальні тенденції економічного розвитку та вигоди, що притаманні лізингу, зокрема:

- зменшений обсяг ліквідних засобів у зв'язку із труднощами, що постійно виникають на грошовому ринку;
 - підвищення конкуренції, що потребує оптимізації інвестицій, які надають можливість суттєво розширити ринок збуту за рахунок залучення до господарського обігу малих і середніх фірм;
 - підтримка розвитку лізингових операцій з боку державних органів влади і фінансових ділових осередків у цілому, що стимулює зростання інвестиційної діяльності;
 - загальне збереження ліквідності підприємств;
 - створення міцної основи для здійснення розрахунків, що надає балансові переваги та страхові вигоди.
- Всі вищевикладені аргументи свідчать про те, що лізингова діяльність є, по суті, пильговою галуззю інвестиційної діяльності. Досвід іноземних країн підтверджує цю точку зору.

Слід зауважити, що "лізинговий бум" у світовій практиці супроводжувався наданням податкових пільг учасникам ринку з метою стимулювання використання його у господарській діяльності. Так, однією з основних передумов швидкого розвитку лізингу в США, Великобританії, Франції, Німеччині, Австрії, Італії були саме податкові стимули: прискорена амортизація та інші інвестиційні податкові пільги. Одним з найбільш поширених механізмів у світі залишається запровадження податкових пільг за допомогою амортизації, що дозволяє підприємствам або фізичним особам відстрочувати сплату податків на пізніший термін. Пільги на основі амортизації надаються безпосередньо покупцеві певного обладнання чи інвестору, підвищуючи при цьому попит на інвестиції [6].

Закон України "Про лізинг" визначає фінансовий лізинг як вид цивільно-правових відносин, що виникають із договору фінансового лізингу. За договором фінансового лізингу лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату [2].

Предметом договору лізингу може бути неспоживна річ, визначена індивідуальними ознаками та віднесена відповідно до законодавства до основних фондів, майно, що перебуває в державній або комунальній власності та щодо якого відсутня заборона передачі в користування та володіння. Не можуть бути предметом лізингу земельні ділянки та інші природні об'єкти, єдині майнові комплекси підприємств та їх відокремлені структурні підрозділи (філії, цехи, дільниці). Майно, що перебуває в державній або комунальній власності та щодо якого відсутня заборона передачі в користування та володіння, може бути предметом лізингу.

До учасників лізингового процесу належать: лізингодавець – юридична особа (фінансова установа), яка передає право володіння та користування предметом фінансового лізингу лізингоодержувачу; лізингоодержувач – фізична або юридична особа, яка отримує право володіння та користування предметом фінансового лізингу від лізингодавця; продавець (постачальник) – фізична або юридична особа, в якій лізингодавець набуває річ, що надалі буде передана як предмет фінансового лізингу лізингоодержувачу; інші юридичні або фізичні особи, які є сторонами багатостороннього договору фінансового лізингу.

Для України розвиток лізингу є особливо актуальним з огляду на такі обставини. По-перше, українська економіка характеризується високим ступенем зношеності основних фондів, яка в цілому по народному господарству країни складає 49,3%, в тому числі за основними видами економічної діяльності: промисловість – 58,3%, сільське господарство – 51,1%, транспорт і зв'язок – 49,9%, будівництво – 48,5%. Загальний обсяг інвестицій, необхідних для відновлення вартості основних засобів в Україні, оцінюється експертами в сумі близько 562,6 млрд. грн. Проте, за попередній рік освоєно лише 82,5 млрд. грн. – це приблизно 15% від необхідного рівня. При цьому підприємства змушені фінансувати інвестиції переважно із власних коштів, оскільки кредити банків, кошти інститутів спільного інвестування та інші джерела зовнішнього фінансування складають порівняно невеликий відсоток від загального обсягу капітальних вкладень в економіці.

По-друге, в країні є недостатньо розвинутий сектор малих та середніх підприємств, насамперед через ускладнений доступ до фінансування. Активне впровадження лізингових операцій сприятиме оновленню основних фондів завдяки збільшенню доступу підприємств до зовнішніх джерел фінансування інвестицій, розвитку малого та середнього бізнесу завдяки більшій доступності лізингових операцій порівняно з іншими інструментами запозичень. Окрім того, розвиток лізингу стимулюватиме підвищення ефективності кредитної політики банків у результаті створення конкурентного середовища між джерелами фінансування та розвиток організованого вторинного ринку багатьох видів техніки [3].

До пріоритетних напрямів використання лізингу в Україні можна віднести такі галузі та сфери економіки:

- високотехнологічні наукомісткі галузі: літако- і машинобудування, порошкова металургія, кераміка, електрозварювальне виробництво; енергозберігаючі технології, нафтогазовий комплекс, агропромисловий комплекс;
- видобувні та металургійні галузі, кольорові метали, уран, вугілля, сталь і прокат;
- виробництво товарів народного споживання;
- малий та середній бізнес.

Проте потрібно визначити фактори, що стримують розвиток цього механізму та не дають йому набути належного рівня розвитку. Українська спілка промис-

ловців і підприємців до гальмівних чинників розвитку лізингу відносять:

- 1) обмеженість доступу до лізингового ринку підприємств – виробників об'єктів лізингу;
- 2) неефективні ставки амортизаційних відрахувань по предметах лізингу;
- 3) обмежений доступ вітчизняних лізингових компаній до дешевих фінансових ресурсів, результатом чого є висока вартість лізингових послуг;
- 4) складність механізмів переходу права власності за договорами лізингу;
- 5) оподаткування комісій та процентів за договорами лізингу податком на додану вартість;
- 6) неузгодженість нормативно-правової бази функціонування ринку лізингу;
- 7) відсутність державних програм стимулювання використання лізингу, як джерела оновлення основних фондів;
- 8) неузгодженість вітчизняного законодавства із міжнародними нормами законодавства з питань лізингу.
- 9) дискримінаційні положення відносно національного виробника: обладнання, яке іноземний виробник може постачати українському споживачу напряму, український виробник зобов'язаний надавати тільки через посередника.

Для того, щоб вирішити ці проблеми, потрібно внести поправки у Закони України "Про лізинг" та "Про оподаткування податку на прибуток підприємств". Перш за все, змін має торкнутися питання застосування прискореної амортизації, віднесення на валові витрати платника податку платежів, пов'язаних із страхуванням майна, придбаного (переданого) за договором фінансового лізингу, корегування визначення оподаткованого доходу нерезидента у межах процентів і комісій за договорами міжнародного фінансового лізингу.

Також потрібно внести зміни у закон "Про податок на додану вартість", що дозволять:

- 1) врегулювати питання оподаткування процентів та комісій за договорами фінансового лізингу;
- 2) сплачувати податок на додану вартість, у тому числі за договорами міжнародного фінансового лізингу, по мірі нарахування або сплати лізингових платежів в частині компенсації частки вартості об'єкту фінансового лізингу, на протязі дії лізингового договору, а не у момент передачі об'єкту фінансового лізингу;
- 3) зараховувати до податкового кредиту суми податку, сплаченого при придбанні легкових автомобілів, що включаються до складу основних засобів;
- 4) удосконалення цивільно-правового регулювання лізингових операцій, зокрема через:

- усунення заборони наступної (повторної) передачі у фінансовий лізинг майна, яке спеціально набувалось з цією метою (навіть у випадку, коли попередня угода фінансового лізингу була розірвана з вини лізингоодержувача);
- фактичного підтвердження природи фінансового лізингу як різновиду фінансового посередництва;
- через встановлення правила згідно якого знищення або пошкодження предмета фінансового лізингу не може слугувати причиною як перегляду розміру фінансових зобов'язань лізингоодержувача, так і дострокового припинення договору;
- скасування обмежень Господарського кодексу України щодо інвестування в предмет лізингу грошових коштів лізингодавця, одержаних за банківськими та бюджетними кредитами, облігаційними позиками;
- скасування імперативного характеру норми щодо здійснення ремонту та технічного обслуговування предмета лізингу виключно його продавцем (постачальником);

➤ усунення окремих суперечливих положень (розбіжностей) та уніфікації (узгодження) термінології щодо лізингу у Господарському, Цивільному кодексах та в Законі України "Про фінансовий лізинг".

Зрозуміло, якщо продовжувати вдосконалення законодавства та нормативно-правової бази щодо лізингу, то стане абсолютно можливим прискорення розвитку лізингової галузі внаслідок забезпечення більшої економічної привабливості та здешевлення лізингових послуг, а розширити доступ до джерела фінансування придбання обладнання для малих і середніх підприємств та сільськогосподарських підприємств, які не мають доступу до банківських кредитів, не користувались лізингом або для яких лізинг є занадто дорогим в нинішніх умовах [9].

Не зважаючи на цілий ряд перешкод на шляху здійснення лізингових операцій, в силу тих чи інших обставин, в Україні уже на сьогодні існують його переваги порівняно з іншими джерелами фінансування. Зокрема, для лізингоодержувача:

➤ більш прості схеми забезпечення виконання зобов'язань, оскільки майно, яке передається у лізинг, є водночас і заставою – з цієї причини лізингодавці менш вимогливі до попередньої кредитної історії лізингоодержувача; це дозволяє новоствореним та малим підприємствам отримувати лізингове фінансування легше, ніж банківські кредити;

➤ лізинг не обмежує можливості підприємства в отриманні кредитів, оскільки не вноситься до кредитної історії;

➤ лізинг є однією з найбільш доступних форм довгострокового фінансування для отримання техніки. Лізингодавці звичайно спеціалізуються на певних видах обладнання, а це дозволяє їм залучати кредити від виробників обладнання або мати доступ до іноземних ринків капіталу, беручи на себе частину кредитного ризику при наданні лізингового майна;

➤ гнучкість платежів – платежі за договором лізингу можна побудувати у відповідності до очікуваного грошового потоку лізингоодержувача.

Для лізингодавця:

➤ менші ризики порівняно із кредитами, оскільки майно, що є предметом лізингу, одночасно виступає забезпеченням виконання зобов'язань за договором, а позичені кошти лізингоодержувачі використовують за цільовим призначенням;

➤ менш жорстке регулювання та сприятливий податковий режим (зокрема, в багатьох країнах при операціях лізингу застосовують прискорену амортизацію, яка зменшує базу оподаткування)[4].

Отже, з даного дослідження є зрозумілим, що розвиток лізингу має позитивний ефект, адже він є одним із головних джерел активізації інвестиційної діяльності, він розширює банківську активність переорієнтовуючи їх з ринку цінних паперів на інвестиційний ринок, адже за оцінками Міжнародної фінансової корпорації 70% лізингових компаній є дочірніми підприємствами банків. А також може слугувати вагомим чинником для розвитку усієї економіки, адже він допомагає знайти ринки збуту для виробників предметів лізингу, надає можливість лізингодавцям та посередникам організувати свою діяльність, а лізингоотримувачам розвивати своє підприємство.

За оцінками іноземних експертів, що наводяться в World Leasing Year Book, за допомогою обладнання, що поставлене на умовах фінансового лізингу обсягом 1,3 млрд. дол., у середньому створюється понад 34 тис. нових робочих місць [10]. Також лізингові операції мають ефект податкового коректора (податкового щита), суть якого полягає у тому, що підприємства, які одер-

жують основні засоби в лізинг і здійснюють регулярні лізингові платежі, збільшують свої валові витрати і цим частково зменшують суму податку на прибуток, адже у багатьох розвинених країнах існують податкові пільги на інвестиції в технічне переозброєння виробництва, в тому числі для лізингових компаній. Це теж дає змогу лізинговим компаніям зменшувати розміри регулярних лізингових платежів, що робить лізингові угоди привабливішими для лізингодержувачів. Тому, підбиваючи підсумки, можна з упевненістю зазначити, що фінансовий лізинг є дієвим механізмом залучення інвестиційних ресурсів на підприємствах.

1. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств": Постанова ВРУ від 22.05.1997 р. №283.
2. Закон України "Про фінансовий лізинг". – Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1998. – N 16, ст.68) (із змінами, внесеними згідно із Законом

- N 394-XIV (394-14) від 14.01.99, ВВР, 1999, N 9-10, ст.67) (В редакції Закону N 1381-IV (1381-15) від 11.12.2003, ВВР, 2004, N 15, ст.231).
3. Андрійчук В.Г. Фінансовий лізинг у розвитку матеріально – технічної бази аграрних підприємств // Економіка АПК. – 2003. – № 3. – С. 65 – 69.
 4. Газман В.Д. Финансовый лизинг: Учебное пособие. – М.:ГУ ВШЭ, 2003. – 392с.
 5. Головинна Л.А., Эстрада Т.Б. Лизинг как метод инвестирования. – М., 2001. – 82 с.
 6. Грищенко О. Фінансовий лізинг: історія, сучасність, перспективи розвитку // Юридичний журнал – 2006. – № 3.
 7. Нетудихата К. Л. Лізингові операції : навч. посіб. / К.Л. Нетудихата; Миколаївськ. держ. гуманітар. ун-т ім. П. Могили комплексу "Києво-Могилянськ. акад.". – Миколаїв : МДГУ ім. П. Могили, 2006. – 102 с.
 8. Холодний Г. О. Лізинг в інвестиційному механізмі інноваційного розвитку підприємств: учебник / Г.О. Холодний ; Харк. нац. екон. ун-т. – Наук. вид. – Х.: ХНЕУ, 2007. – 195 с.
 9. Черевань І. В. Ефективність лізингу : наук.-попул. нариси / Ірина Черевань ; НАН України, Центр дослідж. наук.-техн. потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України, Київ. ун-т ринкових відносин. – К. : Фенікс, 2010. – 168 с.
 10. World Leasing Yearbook 2010 / Published by Euromoney Yearbooks in 2010 – 31st edition.- 1st January 2010 – 540 p.

Надійшла до редколегії 24.02.11

УДК 334.758

Н. Скопенко, канд. екон. наук, доц.

ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНТЕГРОВАНИХ ОБ'ЄДНАНЬ В АПК УКРАЇНИ

Розглянуто передумови розвитку інтеграційних процесів в агропромисловому секторі України. Обґрунтовано доцільність формування та функціонування інтегрованих структур в АПК.

Ключові слова: інтеграція, об'єднання, інтегровані структури, агропромисловий сектор.

Рассмотрено предпосылки развития интеграционных процессов в агропромышленном секторе Украины. Обосновано целесообразность формирования та функционирования интегрированных структур в АПК.

Ключевые слова: интеграция, объединение, интегрированные структуры, агропромышленный сектор.

Pre-conditions of development of integration processes are considered in the agroindustrial sector of Ukraine. Expediency of forming and functioning of integrated structures is reasonable in an agroindustrial complex.

Keywords: integration, association, computer-integrated structures, agroindustrial sector.

Конкурентоспроможність національної економіки визначається наявністю та ефективністю функціонування корпоративного сектора. Існуючі можливості корпоративізації зумовили формування та розвиток інтегрованих утворень, що активно використовують нові властивості та переваги корпоративних структур. Інтегровані об'єднання демонструють позитивну динаміку економічного зростання навіть в період промислового спаду та фінансової кризи, здійснюють реалізацію значних інвестиційних програм, зміцнюють і відновлюють коопераційні зв'язки, підвищують стійкість економіки окремих галузей та регіонів, створюють умови для подолання соціально-економічних розбіжностей регіонального розвитку.

Питанням розвитку інтеграційних процесів присвячені дослідження відомих зарубіжних та вітчизняних науковців, таких як: М. Алле, В. Амбросов, Б. Баласа, Дж. Вайнер, В. Геєць, Ф. Герельс, В. Зимовець, А. Карпенко, М. Кизим, Т. Клебанова, Г. Крьомер, Р. Купер, Р. Ліпсей, І. Лукинов, А. Маршал, М. Малік, В. Месель-Веселяк, Дж. Мід, А. Мюллер-Армак, Г. Мюрдаль, О. Онищенко, Ф. Перру, А. Пилипенко, Дж. Піндер, А. Предоль, П. Саблук, П. Уальз, Я. Тінберген, А. Хвостов, М. Хорунжий, О. Шпичак та інших.

В літературних джерелах досить детально розглянуто проблеми інтеграційного розвитку підприємств різних галузей та форм власності. В той же час, недостатньо висвітлені питання комплексного підходу до теоретичних та практичних аспектів інтеграції в агропромисловому секторі, особливості інтеграційних процесів в харчовій та переробній промисловості.

Метою статті є дослідження розвитку взаємозв'язків сільського господарства та промисловості, різних галузей економіки, особливості формування та функціонування інтеграційних корпоративних структур у агропромисловому комплексі України.

Нестабільність та невизначеність економічного середовища, жорстка конкуренція, наслідки кризи, заста-

рілі техніка та технології, неякісні управлінські рішення характерні для України в умовах трансформації економічних відносин. Це призводить до зниження ефективності функціонування окремих підприємств (галузей) і загрожує економічній та продовольчій безпеці країни. Отже, важливе значення для економіки України має розробка та використання сучасних, адаптованих до ринкових умов, підходів до підвищення ефективності функціонування підприємств та галузей.

Агропромисловий комплекс (АПК) є багатогалузевим сектором економіки України, основним завданням якого є виробництво, переробка, зберігання сільськогосподарської продукції та доведення її до споживача. Структурно в АПК за сферою діяльності сформувались наступні групи галузей та підгалузей:

1. сільське господарство, яке складається з галузей, що виробляють сільськогосподарську продукцію (рослинництво, тваринництво тощо);

2. галузі, що займаються переробкою сільськогосподарської сировини (харчова промисловість, галузі по первинній переробці сировини для легкої промисловості тощо);

3. галузі та служби, що забезпечують сільське господарство засобами виробництва та матеріальними ресурсами (сільськогосподарське машинобудування, виробництво мінеральних добрив, хімікатів та ін.);

4. інфраструктурний блок – виробництва, які займаються заготівлею сільськогосподарської сировини, транспортуванням, зберіганням, торгівлею споживчими товарами, підготовкою кадрів для сільського господарства, будівництвом в галузях АПК.

Кожна з цих галузей АПК є виробником продукції та водночас постачальником та/або споживачем продукції інших підгалузей. У радянський період майже 100 галузей і підгалузей народного господарства мали виробничі зв'язки з сільським господарством. Понад 80% продукції сільського господарства використовувалося харчо-